

Een boek dat van belang is juist voor den modernen mensch, die midden in zijn eigen tijd staat

door A. van Haagstraten-Schoch

Midden in onzen tijd staan dat doen wij allen, hetzij oud of jong — en met dat bewust alles doorleven en meemaken groeit de historische belangstelling voor de negentiende eeuw.

„Men kan het zich begrijpen,” aldus Jonkvrouwe Dr. C. H. de Jonge in haar inleiding: „Een eeuw Nederlandsche mode” — Amsterdam, N.V. Em. Querido's U.M., omdat ouderen den indruk van hetgeen zich in onze dagen in geheel de wereld afspeelt als vanzelf de gedachten terug gaan naar den Napoleontischen tijd. Het is alsof Europa wederom hetzelfde doormaakt.

Maar niet alleen de vergelijking met den vroegeren tijd heeft dezen voorkeur opgewekt, ook de intense behoefte naar vernieuwing is in onze harten. Waren we niet gestrand in de

meest verwarde uitingen van kunst als kubisme, futurisme en allerlei verdere ismes? We snakken er naar om met een schoone lei te beginnen.

Bovendien trekt ons in dezen tijd de rust en de gemoedelijkheid die de vorige eeuw kenmerkt, haar oprechte vroomheid in den tijd van Bilderdijk - Dan Costa - Groen van Prinsterer, Heldring en de instelling van zoo menige sociale instelling op godsdienstige grondslag.

Ook voor het vrouwenleven is de negentiende eeuw van groote beteekenis geweest. Welke prachtige borduursels werden vervaardigd, welk fijn knsthandwerk met toewijding en geduld gemaakt. We vinden ze terug in fichu's, mantelottes, jabots, mutsen, kousen, rëticules en mitaines. Hoe hebben wij gesmaald, wij twintig-eeuwsche vrouwen op die geduldswerken van voorheen, bij ons ging de kunst te loor, en wat wij nog afleverden waren de roef, roef handwerken in een handomdraaien vervaardigd, en haastig gewerkt als we nog eens een avond thuis waren.

Uit de vorige eeuw bleven ons ook bewaard vele prachtige, smaakvolle japonnen, een weelde van zijde, een vreugde der oogen. Dr. de Jonge haalt in haar inleiding de woorden aan van Anne H. Mulder, die haar Zeven Eeuwen Nederlandsche levenskunst schreef en dan zegt. . . . Er is een historie die parallel loopt aan de officieele. Want de heftigheid van de wereldgeschiedenis is niet alleen af te meten aan de stroomen vergoten bloed en aan den duur der politieke debatten, maar evengoed aan de lengte van een vrouwenrok.

Dat zij gelijk heeft toont in onzen tijd de dracht der heele korte rokken en de absentie van kousen — noodgedwongen is deze mode over ons gekomen.

De litterators der vorige eeuw beschreven ons met pijnlijke nauwkeurigheid de kleeding der dames, die in hun boeken voorkwamen, tegenwoordig zegt een schrijver, dat de heldin van zijn verhaal in 't licht blauw of grijs groen was en dat zooals bij van Schendel in de grauwe vogel: Heiltje, haar beste kleeren had aangedaan, maar hoe die er uit zagen vertelt hij ons niet.

Jacob van Lennep schetst ons het beeld van zijn overleden moeder 1827. Stelle men zich daarbij die sierlijke kanten muts voor, omgeven

met een wit satijnen lint, dat boven 't voorhoofd was vastgestrikt, dien witten kamerdoekschens halsdoek, die zich over den vollen boezem kruisten, en het zwart satijnen kleed, waarin zij gedost was, in 't kort, dit fraai geheel, dat de natuur van 't hermelijntje scheen aanvaard te hebben, zoodat daar nimmer smet of vlek op kleven kon, en het uitwendig een zinnebeeld scheen van de reinheid harer ziel, of liever aanschouwe men haar afbeeldsel gelijk het kleurig penseel van Hodges, dat gegeven heeft, dan zal men zich een denkbeeld kunnen vormen van haar voorkomen op gevorderden leeftijd".

De afbeelding der schilderij van de regenten en regentessen van het Leprozenhuis door J. A. Kruseman geven ons te zien wat van Lennep ons wilde beschrijven. De oude dames van onzen tijd zijn maar wat blij dat ze deze mutsen niet meer behoeven te dragen, stel u voor de Jacoba- of de Koninginne muts op het kort geknipte haar, straks op de fiets, hoeveel zeventig jarigen glijden nog op haar rijwielen langs de wegen!

Ook Hildebrand vergeet niet de mutsen te memoreeren.

Tante Stastok droeg in 1836 geen Koninginne-, maar een neepjes muts. „Zij heeft vanavond”, aldus Hildebrand, „het beste op met

een wit satijnen lint met tandjes en de zeer moderne gade van den makelaar die de eenige „mevrouw” van de partij was, droeg een enorme muts met vuurrood lint, en een niet minder enorme gouden gesp aan haar ceintuur.”

Aardig is het ook om te weten hoe de beroemde schrijfster mevrouw Bosboom Toussaint er heeft uitgezien in 1842. Zij leefde in den tijd dat de mode een nieuwe lijn te zien gaf. Het lijfje werd van voren toegespitst en om dit model er goed in te krijgen was het niet alleen noodig, dat men zich flink reeg, maar ook was het maaksel der japon zoodanig, dat lijfje en rok aaneen genaaid van achteren werden gesloten, met een onnoemelijk aantal nestelgaatjes, waardoor een zijden veterband werd geregen. Als belangrijkste garnering diende vrij algemeen een breed platgeploide band van de stof der japon, rond de schouders gelegd, eveneens van achteren gesloten, ditzelfde model van „kraag” — als men het zoo noemen wil, diende ook voor de avondjaponnen.

In de jaren 1860—1870 droeg men de crinolines. Men kan het excessen noemen, maar de schommelende rokken stonden toch aardig. In de brieven van Busken Huet aan Potgieter schrijft deze: Hoe zeven personen, waaronder drie crinolines, zich plaatsen zullen om onzen kleinen disch is een probleem, welks oplossing, hopen wij, bevorderlijk zal zijn, aan de algemeene vroolijkheid.

Jeanne Reyneker van Stuwe geeft in haar boeken meermalen uitvoerig relaas van de kleding van de personen die zij ten tooneele voert. Een rijtoer wordt gemaakt, ongeveer 1881, in

(Zie vervolg op pag. 319)

Cliché's uit:
„Een eeuw Nederlandsche mode”

van het wereldsche leven en nam de sluier aan. Nu volgden tien jaren waarin Abelard Heloïse volkomen scheen te vergeten, waarin hij haar niet eenmaal bezocht, noch schreef, waarin hij haar dus volkomen verwaarloosde, niettegenstaande het feit dat zij hem in het klooster was gevolgd. Dat was meer dan zij verdragen kon. Wel had hij haar in een stichting als abdes geplaatst, n.l. in de Parakleet, een klooster dat hij in de barste wildernis met behulp van een groot aantal hem getrouw gebleven leerlingen, uit de geringste middelen had opgebouwd, maar daarmee kon haar hartstochtelijke aard geen genoegen nemen en zij begon hem te smeken haar tenminste te schrijven. Zij kon zijn smart en eenzaamheid begrijpen, zij leed mee in zijn miskenning en verbanning, maar dat hij in de egocentrische biographie van zijn leven, die hij geschreven en verspreid had, nauwelijks dan terloops van hun liefde sprak, was te bitter voor haar. Zijn eerste antwoord was vreemd en koel; hij zinspeelde met geen enkel woord op hun vroegere betrekkingen. Toen zij daarom met nog grooter aandrang schreef dat zij meer verlangde dan van tijd tot tijd een begrijpende brief, zag hij zijn verkeerde houding in en tot hun dood toe bleef de goede verstandhouding.

Naast elkaar zijn zij begraven op het kerkhof Père-la-chaise nabij Parijs en door de eeuwen heen bezochten geliefden hun graf, dat ook in de Fransche revolutie, die zelfs de dooden niet ontzag, gespaard bleef.

EEN BOEK DAT VAN BELANG IS (Verv. v. pag. 291)

een zomerjapon, een licht toilet van twee tinten pensée met hooge tournure en korten sleep en een kleine kapothoed van fluweelen violen.

Later werd dit toilet verwisseld voor een luchtige japon, van licht grijs linnen met witten kant. Ook Couperus, Cornelia Noordwal, Gerard van Eckeren, beschrijven ons in hun boeken de mode van den dag. Deze mode was niet willekeurig maar stond onder den invloed van het historisch gebeuren. In 1820 stond zij onder Franschen invloed. In 1830 sterk onder het verlangen om hier te lande een eigen nationale mode in te voeren dus een echt Hollandsche kleederdracht. In 1850 kwam de mode van het tweede keizerrijk tot ons over en bracht de crinoline — die eindigde met de dwaze tournure. In 1890 kreeg men de behoefte naar eenvoud en werd sportkleding de mode. In 1905 eischte de reform kleding in naam der hygiene haar recht op om de mode te beïnvloeden.

In de twintigste eeuw voltrokken zich de wijzigingen in de mode veel sneller dan in de negentiende eeuw,

toen waren de overgangen geleidelijk en vloeiden in elkaar over. Nu zijn ze sneller en abrupter.

We zien echter dat ernstige beweegredenen getracht hebben in de vorige eeuw hun invloed op de mode uit te oefenen. Vaderlandsliefde, behoefte aan eenvoud, utiliteits- en gezondheidsoverwegingen deze zijn waarlijk niet zonder uitwerking gebleven.

We hebben aan Jonkvrouwe Dr. C. H. de Jonge veel te danken dat zij ons deze pracht studie heeft geschonken. Een merkwaardig feit van groot belang was dat de kunstenaar ingeschakeld werd in de mode en de kunstnijverheid daardoor zich kon verheugen in grooten opbloei. De moderne ornamentiek werd ook op het gebied der kleding aangewend. Oorlogen hebben sterk versoberenden invloed op de mode. Alles wat overdaad is raakt in onbruik en praktische zin geeft den doorslag. Groote zorgen staan de vrije ontwikkeling van de phantasie der mode in den weg en zij sluit zich stemmig aan de groote zorgen der tijden aan. Anna Mulder heeft dus gelijk dat de heftigheid der historie vaak parallel loopt met de lengte van een vrouwenrok.

De mooie uitgave bevat 124 afbeeldingen, waarin wij zien hoe ook de schilders het hunne ertoe bijgedragen hebben om de geschiedenis der mode vast te leggen.

WERKEN

van J. M. WESTERBRINK-WIRTZ

HOOG SPEL

Prijs Fl. 3.05* geb.

Zij de lezing van dit boek, dat aanbeveling verdient, zeer velen ten zegen.

De Wekker.

HET LEVEN AANVAARD

Prijs Fl. 2.35* ing. — Fl. 3.05* geb.

Wij hebben dit boek met groote belangstelling en warme instemming gelezen.

De Nederlander.

HET WONDERE GELUK

Prijs Fl. 2.35* ing. — Fl. 3.05* geb.

Voor al in dezen bewogen tijd, waarin zoovele jonge menschen zoeken naar geluk, is de lezing van dit goede boek hartelijk aan te bevelen.

De Toenadering

PETER Sr. en PETER Jr.

Prijs Fl. 2.35* ing. — Fl. 3.05* geb.

Een prachtboek, een rijk, in den waren zin des woords opvoedkundig, fijn en boeiend geschreven; een boek dat in vele opzichten al haar vorige geschreven boeken overtreft.

Ned. Herv. Kerkbode Giessendam.

Verkrijgbaar bij den boekhandel of de uitgeefster :

H. A. van Bottenburg N.V.

Prinsengr. 493, Amsterdam-C.